

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO - 722995 - I/13/NC

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, dnia 2.04.2013 r.

Pani Krystyna Szumilas
Minister Edukacji Narodowej

szumilas Krystyna Minister

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi dotyczące praktyki wręczania szkołom kosztownych prezentów przez przedstawicieli wydawców podręczników. W zamian za zobowiązanie do wyboru podręczników oferowanych przez konkretnego wydawcę, placówki otrzymują sprzęt elektroniczny, komputery czy tablice multimedialne. W efekcie, nauczyciele zostają pozbawieni swojego ustawowego prawa do wyboru podręcznika najlepiej pasującego do stosowanych przez nich metod nauczania i najlepiej odpowiadającego potrzebom uczniów. Rodzice zmuszeni są zaś do zakupu droższych książek.

Grupy rodziców oraz organizacje społeczne występujące z wnioskami o udostępnienie umów zawieranych przez szkoły (w trybie dostępu do informacji publicznej) wskazują że opisywany problem dotyczy wielu placówek na terenie całego kraju.

W związku z powyższym pragnę zauważyć, że zgodnie z art. 22a ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.), nauczyciel ma prawo wyboru podręcznika spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego. Zgodnie zaś z art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.), nauczyciel ma prawo wyboru spośród zatwierdzonych do użytku szkolnego podręczników i innych pomocy naukowych.

W opisywanej materii dyrektor nie może zatem ingerować w decyzje nauczycieli, nie może także podejmować w ich imieniu wiążących zobowiązań.

Niewątpliwie wszystkie podręczniki dopuszczone do użytku szkolnego mogą być wykorzystywane w procesie edukacyjnym bez szkody dla realizacji podstawy programowej. Nauczyciel powinien mieć jednak prawo wyboru tego spośród nich, który najlepiej odpowiada potrzebom i możliwościom uczniów. Nauczyciel powinien także zachować możliwość zrezygnowania z wyboru konkretnego podręcznika i zastąpienia go przygotowanymi i zebranymi przez siebie materiałami dydaktycznymi.

Część umów z przedstawicielami wydawnictw zawiera zobowiązanie do zakupu nowych książek. Rodzice tracą zatem możliwość skorzystania z tańszych używanych podręczników. Nie ulega także wątpliwości, że koszt prezentów oferowanych szkołom przekłada się na wyższą cenę podręczników. W rezultacie, rodzice zmuszeni są do ponoszenia nadmiernych wydatków, często stanowiących dla nich znaczne obciążenie finansowe.

Tymczasem należy podkreślić, że zgodnie z art. 22b ustawy o systemie oświaty, dyrektor szkoły podejmuje działania organizacyjne umożliwiające obrót używanymi podręcznikami na terenie szkoły. Przepis ten jednoznacznie nakłada na dyrektorów obowiązek podejmowania czynnych działań zmierzających do ułatwienia dostępu do tańszych, używanych podręczników. Z regulacji nie wynika co prawda sposób, w jaki ten cel powinien zostać osiągnięty (zależy to przede wszystkim od specyfiki danej placówki i potrzeb jej uczniów), niewątpliwie jednak wyklucza ona działania służące osiągnięciu celu przeciwnego. Dyrektor nie może zatem zobowiązać uczniów do korzystania z nowych podręczników.

Oznacza to, że już w obecnym stanie prawnym umowa podpisana przez dyrektora szkoły z przedstawicielami wydawnictwa nie może ograniczać prawa nauczyciela do wyboru podręcznika. Przepisy zawierają także gwarancje udziału szkoły w działaniach sprzyjających uzyskaniu dostępu do używanych, a więc tańszych, książek. Z tego względu, w mojej opinii, przyczyną opisywanego problemu nie jest niewłaściwa konstrukcja przepisów, ale jedynie ich nieprawidłowe stosowanie.

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty, kontrola prawidłowości procesu dydaktycznego (w tym ocena jego zgodności z prawem oświatowym) należy do kuratorów oświaty.

W związku z powyższym, mając na względzie skalę oraz wagę problemu, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001, Nr 14, poz. 147 z późn. zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o rozważenie zwrócenia uwagi kuratorów oświaty na kwestię kryteriów wyboru podręczników w szkołach publicznych.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich